

УДК 657

Пилипів Н.І.
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри теоретичної і прикладної економіки
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Марків М.М.
аспірант,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ РИНКУ ТВЕРДОГО БІОПАЛИВА ДЛЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

RESEARCHES OF MARKET STATUS OF SOLID BIOFUEL FOR INFORMATIONAL ENSURING OF REALIZING PROCESS OF MANAGEMENT DECISION

АНОТАЦІЯ

У статті досліджено стан розвитку ринку твердого біопалива, виготовленого деревообробними підприємствами з метою формування більш повного інформаційного забезпечення процесу прийняття управлінських рішень. Проведений аналіз дав можливість виявити проблемні питання функціонування підприємств деревообробної галузі, що визначатимуть подальше прийняття управлінських рішень з метою реалізації стратегічних цілей досліджуваних підприємств. У результаті проведеного дослідження виокремлено переваги використання твердого біопалива, які об'єднано у три групи: економічні, екологічні, техніко-технологічні. Також визначено основні перспективи розвитку ринку твердого біопалива.

Ключові слова: тверде біопаливо, ринок, деревообробні підприємства, інформаційне забезпечення, організація управлінського обліку, процес прийняття управлінських рішень.

АННОТАЦИЯ

В статье исследовано состояние развития рынка твердого биотоплива, изготовленного деревообрабатывающими предприятиями с целью формирования более полного информационного обеспечения процесса принятия управленческих решений. Проведенный анализ позволил выявить проблемные вопросы функционирования предприятий деревообрабатывающей отрасли, которые будут определять дальнейшее принятие управленческих решений с целью реализации стратегических целей исследуемых предприятий. В результате проведенного исследования выделены преимущества использования твердого биотоплива, которые объединены в три группы: экономические, экологические, технико-технологические. Также определены основные перспективы развития рынка твердого биотоплива.

Ключевые слова: твердое биотопливо, рынок, деревообрабатывающие предприятия, информационное обеспечение, организация управленческого учета, процесс принятия управленческих решений.

ANNOTATION

In this article I analyze current state of the solid biofuel market for products that are developed from wood processing enterprises with goal to form comprehensive informational support for management in their decision making. The analysis identified inefficiencies in the functioning of wood processing enterprises, those inefficiencies will be used by management in their decisions with purpose to meet strategic goals of the studied enterprises. As a result of the study, the author identified the advantages of solid biofuels, which can be presented in three broad categories: economic, environmental, technical and technological. Further, main prospects of the solid biofuel growth are discussed.

Keywords: solid biofuels market, wood-processing enterprises, information, organization of accounting management, decision making.

Постановка проблеми. Загострення кризових явищ у національній економіці, які супроводжуються актуалізацією питання щодо енергоефективності та енергонезалежності, зумовлюють необхідність проведення структурних перетворень у деревообробній галузі, яка, на нашу думку, виступає пріоритетною у розроблених стратегічних цілях різних ієрархічних рівнів у частині раціонального використання ресурсів та пошуку альтернативних джерел енергії.

Однак формування стратегії з метою забезпечення конкурентоспроможності та сталого розвитку деревообробних підприємств у сучасних умовах можливе за наявності правильно організованої системи управлінського обліку як основного джерела інформаційного забезпечення процесу прийняття управлінських рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результати дослідження основних положень організації управлінського обліку знайшли своє відображення у наукових працях П.Й. Атамаса, І. Білоусової, Ф.Ф. Бутинця, С.Ф. Голова, З.В. Гуцайлюка, К. Друрі, Р. Ентоні, Т.П. Карпової, С.О. Левицької, О.В. Лишиленка, Е. Майєра, Р. Манна, В. Моссаковського, Л.В. Нападівської, Б. Нідлза, С.Н. Ніколаєвої, В.Ф. Палія, Н.І. Пилипів, М.С. Пушкаря, Л. Радецької, І.Б. Садовської, В.В. Сопка, В. Труша, Ч. Хорнгрена, М.Г. Чумаченка, А.Д. Шеремета та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значний внесок науковців у дослідження цієї проблематики, вивчення і обґрунтування впливу важливих технологічних особливостей діяльності деревообробних підприємств з виробництва твердого біопалива на організацію управлінського обліку у процесі формування стратегії щодо забезпечення їх конкурентоспроможності та сталого розвитку залишаються вивченими недостатньо.

Мета статті полягає у дослідженні сучасного стану ринку твердого біопалива з метою подаль-

шого вивчення впливу технологічних особливостей діяльності деревообробних підприємств на організацію управлінського обліку як інформаційного забезпечення процесу прийняття управлінських рішень.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах діяльність суб'єктів господарювання підпорядковується діючим стратегіям, які розроблені на різних рівнях управління, основою яких є енергоефективність та енергоощадність. Це досягається шляхом застосування новітніх моделей управління виробничо-господарською діяльністю деревообробних підприємств із використанням технологій ресурсозбереження, інтенсифікації процесу використання ресурсів, забезпечення безвідходного виробництва.

Для виявлення технологічних особливостей виробництва твердого біопалива необхідним є попереднє вивчення проблемних питань функціонування підприємств деревообробної галузі, що сприятиме належній організації управлінського обліку як основи інформаційного забезпечення системи управління з метою досягнення поставлених стратегічних цілей.

Проведене дослідження щодо стану вітчизняного ринку твердого біопалива дало змогу

отримати інформацію про виробництво і реалізацію цього альтернативного виду палива за 2013–2014 рр., яку систематизовано у табл. 1.

Дослідження вітчизняного ринку твердого біопалива доцільно розпочати із вивчення кількості підприємств, які виготовляють цей альтернативний вид палива. Проведений нами ґрунтовний аналіз дав змогу виявити, що найбільша

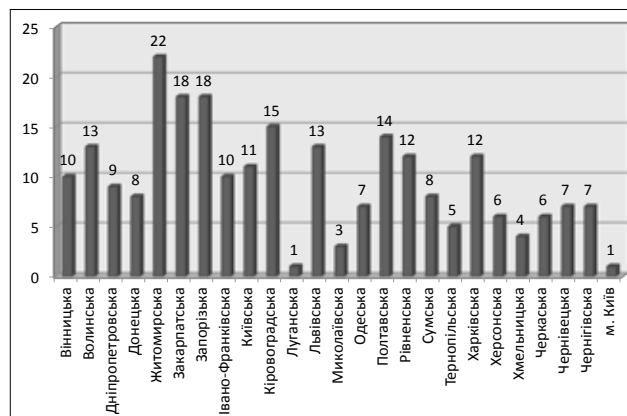

Рис. 1. Аналіз кількості вітчизняних деревообробних підприємств з виробництва твердого біопалива

Джерело: складено на основі [1]

Таблиця 1

Виробництво та реалізація твердого біопалива з деревини та іншої природної сировини у 2013–2014 рр.

№ п/п	Область	Кількість підприємств	Ціна одиниці, грн.	Вироблено усього, т		Реалізовано у 2014 р. з власної сировини, т
				2013 р.	2014 р.	
1.	Вінницька	10	1474,49	63900	91557	47891
2.	Волинська	13	1441,13	28851	25526	23358
3.	Дніпропетровська	9	983,50	15008	16818	15622
4.	Донецька	8	629,18	47474	54370	4682
5.	Житомирська	22	1402,17	56636	57257	54179
6.	Закарпатська	18	1346,93	32579	27085	22293
7.	Запорізька	18	832,96	93035	150931	53975
8.	Івано-Франківська	10	878,79	7475	5524	5534
9.	Київська	11	964,39	10841	12140	11692
10.	Кіровоградська	15	924,44	38834	24151	19262
11.	Луганська	1	1057,5	119	40	40
12.	Львівська	13	1956,84	4970	8366	8174
13.	Миколаївська	3	725,47	898	2371	2120
14.	Одеська	7	1428,60	55896	98805	45858
15.	Полтавська	14	865,77	89426	143550	91375
16.	Рівненська	12	1180,14	13759	17089	17036
17.	Сумська	8	927,66	1598	2864	2853
18.	Тернопільська	5	1146,55	3121	2755	1843
19.	Харківська	12	850,48	40908	63550	9200
20.	Херсонська	6	995,89	39005	47625	48108
21.	Хмельницька	4	1673,91	2924	4522	4350
22.	Черкаська	6	1161,28	43511	46325	44471
23.	Чернівецька	7	1899,33	14995	19310	6144
24.	Чернігівська	7	1011,61	5639	6383	6373
25.	м. Київ	1	1068,18	350	220	220
Разом по Україні		240	1148,0	711752	929134	546653

Джерело: складено на основі [1]

кількість підприємств розташована у Житомирській області – 22, Закарпатській та Запорізькій – по 18 деревообробних підприємств з виробництва твердого біопалива (рис. 1).

У Івано-Франківській області у 2014 р. налічувалось 10 таких підприємств. Слід відмітити, що у порівнянні з іншими регіонами це незначна кількість виробників альтернативного виду палива, що з урахуванням природно-ресурсного потенціалу території вказує на невикористані можливості вищезазначеної області. Однак доцільно відмітити, що Івано-Франківщина є частиною Карпатської лісогірської геоекосистеми, яка має важливе рекреаційне значення.

У цілому на території України у 2014 р. налічувалось 240 підприємств з виробництва твердого біопалива, що має позитивне значення.

Не менш важливою проблемою в аналізі вітчизняного ринку твердого біопалива є оцінка цінового діапазону. У результаті вивчення цінової політики деревообробних підприємств з виробництва твердого біопалива встановлено, що найвищі ціни пропонуються підприємствами таких областей, як Львівська – 1956,84 грн., Чернівецька – 1899,33 грн. та Хмельницька – 1673,91 грн. за тону твердого біопалива (рис. 2). Найнижчі ціни встановлено підприємствами таких областей, як Донецька – 629,18 грн., Миколаївська – 725,47 грн. та Запорізька – 832,96 грн. за тону твердого біопалива.

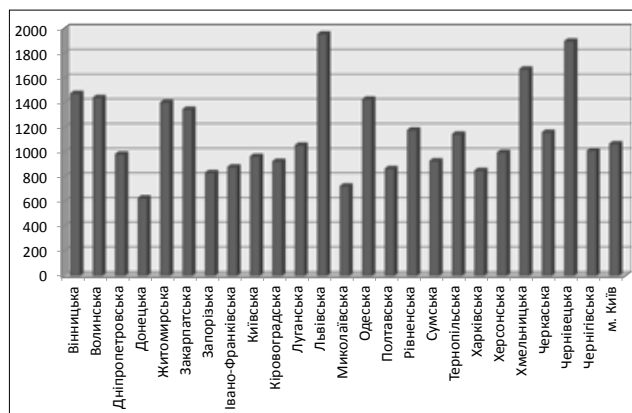

Рис. 2. Аналіз цінового діапазону на тверде біопаливо вітчизняних деревообробних підприємств
Джерело: складено на основі [1]

Слід відмітити, що встановлений деревообробними підприємствами ціновий діапазон є достатньо широким, що, на нашу думку, залежить від кількості виробників у регіоні, обсягів їх діяльності, наявності своєчасної релевантної інформації та можливостей її використання менеджерами, що, у свою чергу, вказує на недосконалість системи управління досліджуваних підприємств.

Підприємствами Івано-Франківської області у середньому встановлено ціну 878,79 грн. за тону твердого біопалива, що з урахуванням цін виробників з інших регіонів є конкурентоспроможною, оскільки середня ціна на тверде біопа-

ливо по Україні становить 1148,0 грн. за тону твердого біопалива.

Проведений аналіз обсягів виробництва паливних брикетів та гранул з деревини та іншої природної сировини за 2013–2014 рр. дав змогу виявити, що лідируючі позиції займають Запорізька і Полтавська області. Підприємства даних областей за 2014 р. виготовили 150 931 та 143 550 т паливних брикетів і гранул відповідно, що на 57 896 та 54 124 т відповідно більше, ніж обсяги виробництва за 2013 р., і вказує на позитивні тенденції у діяльності підприємств зазначених областей. Підприємства ж Івано-Франківської області за 2014 р. виготовили 5 524 т твердого біопалива, що на 1 951 т менше, ніж за 2013 р., що вказує на невикористаний потенціал (рис. 3).

У цілому обсяги виробництва твердого біопалива українськими підприємствами у 2014 р. становили 929 134 т, що на 217 382 т більше, ніж у 2013 р., що вказує на позитивну тенденцію розвитку досліджуваного ринку, який підтверджений як вітчизняним, так і зарубіжним попитом на альтернативні види палива.

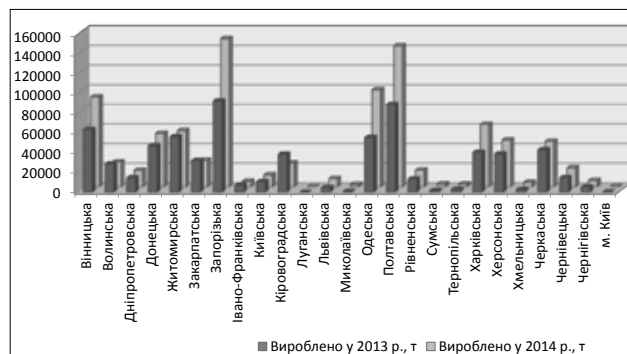

Рис. 3. Аналіз обсягів виробництва твердого біопалива деревообробними підприємствами у 2013–2014 рр.

Джерело: складено на основі [1]

Крім того, нами проведено аналіз обсягів реалізації твердого біопалива, виготовленого деревообробними підприємствами з власної си-

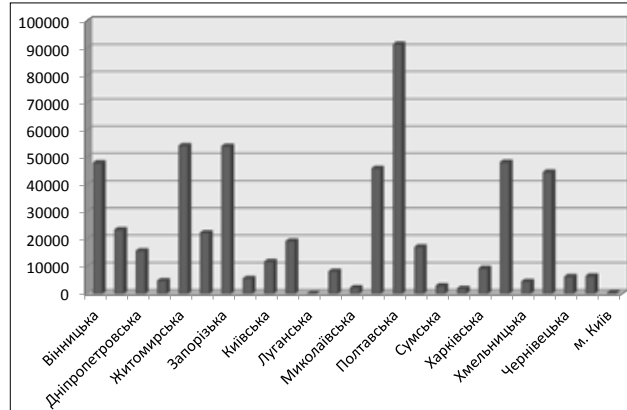

Рис. 4. Аналіз обсягів реалізації твердого біопалива деревообробними підприємствами за 2014 р.

Джерело: складено на основі [1]

ровини за 2014 р., який дав змогу встановити, що лідируючу позицію займають підприємства Полтавської області, які за аналізований період реалізували 91 375 т твердого біопалива на суму 79 109,3 тис. грн. (рис. 4).

У цілому вітчизняними підприємствами реалізовано за аналізований період 546 653 т твердого біопалива на суму 627 559,8 тис. грн. Слід відмітити, що на підприємства семи областей (Вінницької, Житомирської, Запорізької, Одеської, Полтавської, Херсонської та Черкаської) припадає 70,59% від загального обсягу реалізованого з власного виробництва твердого біопалива та 69,43% від загальної їх вартості (табл. 2).

У той же час підприємствами Івано-Франківської області за 2014 р. реалізовано 5 534 т твердого біопалива на суму 4 863,2 тис. грн., що становить 1,01% від загального обсягу реалізованого твердого біопалива та 0,77% від загальної їх вартості, що вказує на потенційну можливість розвитку вищезазначеного регіону щодо виробництва та реалізації твердого біопалива, як на вітчизняному ринку, так і на європейському.

Таким чином, проведена діагностика стану вітчизняного ринку твердого біопалива дала змогу встановити, що обсяги виробництва і реалізації деревообробними підприємствами такого альтернативного виду палива мають позитивну

тенденцію, що з урахуванням сучасних економічних умов і надалі її зберігатиме.

Проведений порівняльний аналіз параметричних даних різних видів палива [2; 3] дав змогу встановити, що з урахуванням суттєвих переваг тверде біопаливо (паливні брикети та гранули з деревини) є конкурентоспроможним порівняно з традиційними видами палива.

У цілому до переваг використання твердого біопалива, яке виготовлене із деревини, доцільно віднести:

1. Екологічні – зменшення відходів, зменшення шкідливих викидів та зниження парникового ефекту, забезпечення безвідходного виробництва, чистота приміщень, у яких виготовляється та використовується це паливо.

2. Економічні – низька вартість у порівнянні з іншими видами палива (у т. ч. природним газом, паливом для двигунів, електрикою та ін.), забезпечення інтенсифікації виробничого процесу деревообробних підприємств, економія споживання деревообробних ресурсів.

3. Техніко-технологічні – висока теплотворна здатність (у порівнянні з необробленими деревинними відходами), можливість автоматизації процесу виробництва і використання (споживання) твердого біопалива.

Проведений нами аналіз дав змогу встановити, що ринок твердого біопалива характе-

Таблиця 2
Реалізація твердого біопалива вітчизняним деревообробними підприємствами у 2014 р.

№ п/п	Область	Кількість, т	Питома вага, %	Вартість, тис. грн.	Питома вага, %
1.	Вінницька	47891	8,76	70615	11,25
2.	Волинська	23358	4,27	33662	5,36
3.	Дніпропетровська	15622	2,86	15364,3	2,45
4.	Донецька	4682	0,86	2945,8	0,47
5.	Житомирська	54179	9,91	75968,4	12,11
6.	Закарпатська	22293	4,08	30027,2	4,78
7.	Запорізька	53975	9,87	44958,8	7,16
8.	Івано-Франківська	5534	1,01	4863,2	0,77
9.	Київська	11692	2,14	11275,7	1,80
10.	Кіровоградська	19262	3,52	17806,5	2,84
11.	Луганська	40	0,01	42,3	0,01
12.	Львівська	8174	1,50	15995,2	2,55
13.	Миколаївська	2120	0,39	1538	0,25
14.	Одеська	45858	8,39	65512,7	10,44
15.	Полтавська	91375	16,72	79109,3	12,61
16.	Рівненська	17036	3,12	20104,8	3,20
17.	Сумська	2853	0,52	2646,6	0,42
18.	Тернопільська	1843	0,34	2113,1	0,34
19.	Харківська	9200	1,68	7824,4	1,25
20.	Херсонська	48108	8,80	47910,1	7,63
21.	Хмельницька	4350	0,80	7281,5	1,16
22.	Черкаська	44471	8,14	51643,4	8,23
23.	Чернівецька	6144	1,12	11669,5	1,86
24.	Чернігівська	6373	1,17	6447	1,03
25.	м. Київ	220	0,04	235	0,04
Разом по Україні		546653	100,00	627560	100,00

Джерело: складено на основі [1]

ризується перспективами свого розвитку, а саме: зростання попиту на паливо; значний паливно-енергетичний потенціал; можливість входження на міжнародний ринок біопалива; можливість забезпечення власних потреб паливом та енергією за допомогою енергоощадних та енергоефективних технологій та ін.

Висновки. Таким чином, у результаті проведеного дослідження нами виявлено стан розвитку вітчизняного ринку твердого біопалива через проведений аналіз обсягів його виробництва і реалізації, а також оцінку проблемних ділянок, переваг використання твердого біопалива, перспектив розвитку, які сприятимуть формуванню більш повного інформаційного забезпечення процесу прийняття управлінських рішень з метою досягнення сталого розвитку

та конкурентоспроможності деревообробних підприємств.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>.
2. Гайденко О. Тверде біопаливо: технологічні вимоги, властивості компонентів та технологія виробництва / О. Гайденко // Агробізнес сьогодні. – 2014. – № 19(290) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.agro-business.com.ua/ideii-i-trendy/2424-tverde-biopalyvo-tekhnologichni-vymogy-vlastyvosti-komponentiv-ta-tekhnologiia-vyrobnystva.html>.
3. Серьогін О.О. Використання твердого біопалива як спосіб енерго- та ресурсощадження на підприємствах харчової промисловості України / О.О. Серьогін, І.А. Понікарчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tmrt.nuft.edu.ua/використання-твердого-біопалива-як-с/>.